

merslo, mehko ojtro, suho, mokro vreme. Po Slovenskim so mnogotere lastnosti srazhja, ktere se po teh le peternih stopnjah dajo raslozhiti.

1. kolikor vishji nad morjam, toliko merslejšhi je kraj, in toliko krajšhi poletje je; satorej je gorenska in koroshka stran merslejšhi in ojtřejshhi, kakor Vipavska dolina, dolenska in doljno-shtajerska stran; kakor je Tershafsko, Gorishko, Zhishko, Horvafsko in Dalmazija, kjer vinska terta raste, kjer druge mehkotne, tudi shlahtne selfha dobro poratajo, kterih v gornih krajih ne perdelujejo.

2. kolikor dalje proti solnzu, toliko gorkejšhi je kraj, rasun zhe je na hribih; kolikor vishji pod osoje, toliko merslejšhi je.

3. kamor je obernen, ali kamor maji svet. Po solzhnih breshinah je toplota mozhnejshhi; satorej po takih bolj vino perdelujejo, kakor pa po osojnizah. Dobra je ilovnata semlja, ako nekoliko proti solnzu maji; slabshhi je peshena semlja, ako tako maji, ker se od solnza prevezh pregreje, de mokrotnost pre hitro sgine. Na breshni osojnizi osimina rada posebe, in jo fresh poterga.

4. V krajih, kjer so jeseri, ali druge velike vodé, je sima mehkejšhi, poletje pa hladnejshhi; sploh pa so taki kraji mokrotni. Poleg velizih vodá koj spomlad in posno jesén flana mori. Ker se vodé pozhasi odtekajo, megla polega, satorej vezhkrat shkodljiva rosa pada.

5. V krajih bliso gorá, gojsdov in sneshnikov se spomlad toplota in mras naglo spremenujeta; to le fadeshu shkodje. Po takih krajih vezh deshuje, kakor po velikih ravnih.

Dobro je sa kraje pod gorami in per gojsdih, kjer so savetje.

Po le teh peternih raslozhkih navadniga srazhja, se dajo flovenske deshele, kar kmetijsko obdelovanje in perdelovanje sadene, spet v trojne posebne stopnje krajov resdeliti; namrezh:

1. V tople kraje, kjer vinska terta raste, kjer vse mehkotne ali shlahtnejshhi selfha, sraven teh tudi sadje, in shito perdelujejo.

2. V kraje fredne toplote, kjer fizer sadje in shito porata, vinska terta pa ne raste.

3. V mersle kraje, kjer s sadjem she nizh kaj ni, shita pa she nekaj perdelujejo; kjer je sima dolga, in veliko snega pade.

Semlje so se nekdej is gorá po nishavah raslesle. Od sazhetka sveta je velika povodnja goré rasmozhila, potem se je kamnje od vrozhine in mrasa pregnano sazhelo rasshibravati, drobiti, in se je polagama sperstenilo. She dan danashen se kamnite goré ravno na to visho perstenijo. Veliko deshvanje gore vedno spéra, vode in potoki perst v doline plavajo, semlja, ktero orjemo ali obdelujemo, se je v zhasu s mnogoterim odgnitjam od shival, selfh in drugih rastlin pomeshala, in je tako rodovitna postala. Veliko

takih semljá je v njive podelanih, veliko jih je she, ki le divji sad po njih raste. Dobro in koristno sa kmetovanje je tadej vediti, kako in s kóm so vse forte semlje is perviga nameshane, kako se mora letá smel popravljati in perpravljati, de bo temu ali unimu sadu flushila.

(Dalje sledi.)

Zerkve na Krajskim.

Pri s. Petri v Ljubljani so k prasniku svetih apostelnov Petra in Pavla letof postavili nov tabernakel, kteri v nashhi shkofi po svoji vrednosti in po mojstrovskim delu, sunaj marmoroviga tabernakelna pri s. Jakobu v Ljubljani, nima lahko para, in zhes dva tavshent goldinarjov veljá. Obrasil in is mezefnoviga lesa sdelal ga je v podobi ofem zhevlejev visoke, na ofmih stebrih jonishkiga reda stozezhe kúple Matevsh Tomiz, podobar v Shent-Vidu nad Ljubljano, in vsiga od spredejs tompakam od sadej pa s mefngam, obojim v ognji poslazhenim, preblekil, kapitale is mefnga vlil in poslatil Matevsh Schreiner, pafár (girtlar) v Ljubljani. Sadej je ta latinški napis vfekan: „Pod Antonam Alojsiam, shkofam in knesam, Matevsham Svetlzhizh fajmoshtram, Silvestram Homan in Mihelam Ambrosh, kljuzharjama, ga je sdelal Matevsh Tomiz, preblekil in poslatil Matevsh Schreiner v letu 1843.“ Obeh mojstrov delo vst umetni in na take dela saftopni moshje hvalijo.

Istrosheke sa tabernakel in sa preslazhenje vélziga gipfaniga altarja, ktero delo je Ferdinand Mazhek, slatar v Ljubljani, prevsel in lepo sdelal, so preskerbeli s pomozhjo nekterih drusih dobrotnikov farmani sami. Tako je zerkev s. Petra ena nar lepshih in prijasnih zerkev Ljubljanskiga mesta, po podobi zerkve s. Petra v Rimu sidana in lepo smalana, fkos hvale vredno sferb gospodov fajmoshtra in kljuzharjov spet imenitno olepshana, in more vfakimu domazhimu in ptujimu obiskavzu dopasti, ker se sme rezhi, de maršktero imenitno mesto nima tako lepe zerkve.

Sploh govoriti se bo tudi teshko najdila deshela, kjer bi ljudje sa veliko in lepsh zerkev toliko veselja imeli in toliko storili, kakor na Krajskim. To prizha sa njih dobriga duba in sa njih dobro voljo svoje zerkve, kolikor je mogozhe, olepshati. Zhe se per vsm tém semtertje najde kaka zerkev, ktera saftopnim in umetnim moshem nozhe s vsm dopasti, tega niso sami plazhvavzi, ampak vezhi del le delavzi krivi, kteri svojiga dela ne saftopijo. Nad sidarji in njih polirji se, kar njih delo sadene, she nimamo ravno toliko pritoshiti; sakaj oni sidajo vezhidel po planu, kteriga morajo poprej gosposka in na to umetni moshje poterditi. Veliko vezh pravize pa imamo se pritoshiti nad tiftimi delavzi, kteri notrajno zerkvéno orodje, altarje, stole, prishnize, spovednize, sakristijske omare i. t. d. delajo; sakaj te rezhi so po nekterih zerkvah, desravno morebiti drago plazhane, vender fকাশene, ne toliko savoljo flabiga, kakor savoljo nesastopniga dela.

Nam se sdi, de bi ne bilo nepotrebno v teh novizah kljuzbarjov in drusih zerkvenih mosh nekoliko poduzhiti, kako naj takrat, kadar se v njih zerkvi kaj noviga dela, sferbé, de bo to, kar se naredi, saref lepo, de bo vsm ljudém, to je kmetam in drugim saftopnim in umetnim moshem ufhez; de se tudi sa zerkvéne rezhi dnar ne bo po nepotrebim ali po nespametnim trofil. Pred vsm drugim se nam sdi, de je treba govoriti od podobarskiga ali piltavarskiga dela.

(Dalje sledi.)

Domazha fkuflnja.

(Is Rupe na Gorenskim:) Na Rupí, bliso Krajna, so nekteri kmétji komaj ajdo posjali, se je po velikim

deshju po njivah taka fkorja naredila, de ajda, tako rekozh sabita, rafti sazheti ni mogla. Vsi so pufili ajdo in njive, kakorhne so bile; — nek umen mosh je pa prevdaril, de fksi terdo fkorjo ajda pognati ne more. Kaj je storil? Dese je ravno ajda she kal naredila, je vunder she enkrat njivo preoral in prevlekel in veselje ima, de njegova ajda na zelim Rupnikim polju nar lepshi stoji; druge so pa flabe in redke. —

Zhe tudi to ravnanje nizh noviga ni, pa je vunder veliko kmetov, ki ne vejo, de je gotovo dobro in v mnosih fkuhnjah vterjeno, de se njive po fetvi, zhe desh vsjano shito sapere in se po tem v vrozhini fkorja po polju naredi, preorjejo ali faj prevlezhejo.

Nekaj sa strojbarje.

Strojbarjem, kersnarjem in tistim, ki se s strojbarfkimi in kersnarfkimi rezhmi pezhajo in se vezhji del smerekoviga lubja in jeshiz poplushijo, samorem is svoje fkuhnje povedati, de ni famo smerekovo lubje, temuzh tudi verbovo sa zhreflo dobro. Verb veliko in urno ob vodah in na mokrim svetu sraffe, ktere v butarah s lubjem vred sa kurjavo imajo; tudi jerbaffe in pletenize is njih pletó; pa lubja od mladik ne porajtajo in fhkoda je, de to ljudje is nemar pufhajo. Ne le lubje od debela, temuzh tudi od mladik in perje je dobro sa stroj, zhe se ob takim zhasu napravlja in popravlja, ko se she ni zhifto isfufhilo.

Sa bolj debelo ufne da tudi mezefnjevo lubje dobro zhreflo; pa takrat, kadar ima nar vezh foka v febi, ga nar menj porajtajo. Opomniti se pa mora, de je famo vnotrajna fran tega lubja slasti, kakor vfaziga sploh, sa strojbo pripravna; unajne hraffe se morajo, dokler she lubje ni rasfekano, odstergati.

Tudi bresovo lubje je dobro, slasti sa terdnjshi ufne. Smerekovi stershi in lupine od divjiga koftanja so tudi dobri, in tefhko ni, jih veliko nabrati, ker se lahko klatiti dajo, kadar dosorijo. Sa temi pa hraffovje s svojo fkorjo, s mladikami in s perjem vse dá, kar je sa strojbo dobriga ufna treba.

Kako se is tega ali uniga lubja od imenovanih dervéf zhreflo pripravlja, se v fakh lahko poduzhi, in s veseljem fim pripravljen ali v pisnih ali pa s besedo vfaziga poduzhiti. She v letu 1826 v mezju roshniga zveta fim od tega v Dunajfkih novizah pifal in strojbarji v moji fofefki so po frezhi tako storili. Od takrat fim s pomozhjo kmetov svojih blishnih krajev to rezh tako daljezh dognal, de mi sadaj hraffoviga in verboviga lubja toliko pripeljejo, de 20 do 25 tavshent teletnjim v letu vstrojim. Zhe bi se v vezh krajih nafhiga zefarftva taziga boljshiga lubja sa zhreflo poplushili, bi se tudi ufne kmalo poboljshalo in kmalo bi nafhi strojbarji unajnim kof bili.

J. Javernik,

vlastnik strojbarfke fabrike v Wilhelmsburgu v Avstrii.

Zoperniza.

Pred vezh létmi se je bila mlada vidova is Krafa na Pivko omoshila in prifhla v neko val ne slo daljezh od Pofojne na terdo kmetijo. Na Krafu je od starih zhasov navada bila na spomlad vse shita opleti in Kraffovke so od nekdej sa pridne plevize imeli; sakaj nobena ni per tem delu pozhenila, kar sa gerdó dershe, temuzh fkluzheno perpognjena ga je zhverfto opravila. Tudi je kraffka psheniza v dobroti in zeni banafhki enako fhteta. V Kraju pa, kamor je bila mlada vidova perpeljana, ni bilo navade shita pléti. Njo je ferze bolelo in mito se ji je storilo, kadar je vidila, de plevel shita preráffa in mori. Terdno je fklenila po svojí domazhi fhegi shita opleti. Od svojih domazhkih opravil in hifhniga dela se je po urah otergovala, posebno v jutru sгодaj, in je vse svoje shita oplela. V kratkim zhasu

fo sazhele nje popred blede shita f-zhernevati k nje velikimu poveseljenju, in ker je to od leta do leta storila, so se nje shita ozhitno v raftvi, v klafji in sernji od vsih drusih raslozhile. Nje fofedinje, bodif, de so bile nevoljne noviga dela, ktero jim je bila pokasala, ali bodif, de so ji bile nevolhjlive savolj njenih lepshih perdelkov, ali pa de so hotle le po shenfko nad njo fi svoje jesike brufiti, — so jo zopernizo imenovale. „Na zopernije se mora saftopiti“ so rekle med seboj, ker sna storiti, de so nje shita lepshi od vsih drusih shit. Oh, de bi vunder vse Krajnize, de bi vse Slovenke po zeli Iliriji take zopernize postale! koliko vezh in zhiftejhiga in lepshiga shita bi se perdelovalo! ko bi ga slednja Ilirka s pletvijo le dva mernika perdobila, ali bi ga ne dala zela Ilirija faj 400,000 polovnikov vezh?

Slednji rasumni kmetovavez sposna, de shitna plevel more veliko sdati, in se bogato plazhati. Kar na njivi plevel shivesha pojé, tega shito ne dobi; to je vunder gola refniza. Vezh ko jih is ene fklede je, menj na eniga pride. Plevel, ko njivo preráffe, shito dufhi in mori; ko se pa s plevelam vun vershe in pokonzha, ne more vezh shitnim koreninizam potrebniga shivesha kratiti; shito se srezhi, to je, pride bolj na dan in se bolj sponafha. Dalej je preprizhana refniza, de slednji semeljki sad bolj shivo in zhverfto rafe, ko se v pravim zhasu semlja okolj njega srufhi ali srahlja, de srak (luft), gorkota in mokrota loshej do korenin pride. Ko bi se tedaj shita, posebno kjer so možno plevelne, enkrat ali she zló dvakrat v pravim zhasu, to je, preden v kolenza gredo, — oplele, bi snalo to per 10 mernikih eniga, dva, ali she zló tri mernike pervrezhi. Kolikajn shita vezh! vse pred 40 létmi fim v ozhitnih novizah bral, de v nekterih Anglefhkih krajih so shita po trikrat opleli, in to s saupanjam, de bi jim toliko vezh pervergle in delo povernile. Na eni njivi se sna 5 ali 10, pa tudi 20, ja she zló 30 polovnikov perdelati.

Poleg shegna boshjiga je vse na tem leshezhe, kako se gnoji in kako se vse druge dela storijo.

M. Vertovz.

Urno, kaj je noviga?

(Is Vipave nam pifhejo): „Vina bomo letaf, zhe vse prav po frezhi pojde, komaj komaj pol toliko pridelali, kakor vláni. Terte nifo v enakim zhasu zvetéle in tergalo se bo zhes vfo navado morebiti komaj v sazhetku méfza kosaperfka. Vno vlanfkiga pridelka je vezhji del prodano; kar ga je she, ga, zhe ravno malo sdaj po njem poprafhujajo, vunder drago dershe, ker se bo, zhe ne pred terganjam, pa po terganju, s velikim dobizhkam lahko prodalo.“

Popravik.

V listu 9. numere pod stavkam: k metijfka shola, v nar poslednji versti se je per natisnenju beseda fkasila; namest sveftili beri sverftili.

Shitni kup.	U Ljubljani		U Kraju	
	2. kimoveza.		28. velikiga ferpana.	
	fl.	kr.	fl.	kr.
1 mirnik Pshenize domazhe	1	23	1	23
1 „ „ banafhke	1	24	1	23
1 „ Turfhize . . .	—	—	1	1
1 „ Sorfhize . . .	—	—	1	10
1 „ Ershi . . .	—	54	—	59
1 „ Jezhmena . . .	—	52	—	53
1 „ Profa . . .	—	57	1	3
1 „ Ajde . . .	—	57	1	4
1 „ Ovfa . . .	—	37	—	36

V Ljubljani. Natisnil in saloshil Joshef Blasnik.